

УДК 338.43

JEL classification: M11

Віра Лебедева (Україна)
Тетяна Шабатура (Україна)
Марія Варгатюк (Україна)

Віра ЛЕБЕДЕВА

доктор економічних наук, доцент,
Одеський національний політехнічний
університет, Україна

Тетяна ШАБАТУРА

кандидат економічних наук, доцент,
кафедра економічної теорії і економіки
підприємства,
Одеський державний аграрний університет,
Україна

E-mail: ta-sha77@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-7107-0167>

<http://www.researcherid.com/rid/F-4955-2019>

Марія ВАРГАТЮК

аспірантка,
кафедра економіки підприємства,
Одеський державний аграрний університет,
Україна

© Віра Лебедева,
Тетяна Шабатура,
Марія Варгатюк, 2019

Отримано: 01.02.2019 р.
Прорецензовано: 15.02.2019 р.
Рекомендовано до друку: 27.03.2019 р.
Опубліковано: 29.03.2019 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

ІМПЕРАТИВИ КОМПЛЕМЕНТАРНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРОПРОДОВОЛЬЧИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація

Вступ. Сьогодні в Україні відбуваються значні економічні трансформації, що зумовлюють необхідність інтегрування інноваційних підходів та методів у процес реалізації економічного потенціалу агропродовольчих підприємств, зокрема використання інноваційного комплементарного підходу.

Мета статі полягає в розкритті особливостей інтегрування та використання імперативів комплементарності в процесі реалізації економічного потенціалу агропродовольчих підприємств.

Результати. Значні переваги та перспективи імперативів комплементарності реалізації агропродовольчих підприємств розкриваються в досягненні комплементарного ефекту, який, на відміну від синергетичного ефекту, забезпечує розвиток двох незалежних структуротвірних блоків економічного потенціалу підприємства на основі застосування ресурсних потоків лише одного з блоків, а одержання синергетичного ефекту можливе на основі застосування різних ресурсів. Доцільність використання імперативів комплементарності реалізації економічного потенціалу агропродовольчих підприємства обґрунтована лінійним та ієрархічним характером їх інтегрування. Так лінійний характер інтегрування комплементарних імперативів розкриває ознаки взаємодії та взаємодоповнення базових елементів структуротвірних блоків економічного потенціалу агропродовольчих підприємств, у той час, як ієрархічний характер означає домінуючу роль одного та доповнювальну роль інших базових елементів, що забезпечує досягнення пріоритетних цілей реалізації економічного потенціалу підприємства. Отже, у процесі реалізації економічного потенціалу агропродовольчих підприємств на засадах комплементарності мають бути враховані ефекти від взаємодії та взаємодоповнення ресурсних потоків його структурних блоків, можливості їх ефективного використання та створення здатностей нарощувати конкурентні переваги, що забезпечить досягнення пріоритетних цілей реалізації економічного потенціалу підприємства, а саме: максимізацію ринкової вартості бізнесу.

Лебедева В., Шабатура Т., Варгатюк М., Імперативи комплементарності реалізації економічного потенціалу агропродовольчих підприємств. *Економічний аналіз*. Тернопіль. 2019. Том 29. № 1. С. 133-140.

Ключові слова: комплементарність; агропродовольчі підприємства; економічний потенціал; взаємоузгодженість; взаємодоповненість; лінійність; ієрархічність

UDC 338.43

JEL classification: M11

Vira LEBEDIEVA

Doctor of Sciences (Economics),
Associate Professor,
Odessa National Polytechnic University, Ukraine

Tetiana SHABATURA

PhD in Economics,
Associate Professor,
Department of Economic Theory and Economics of
the Enterprise,
Odessa State Agrarian University, Ukraine
E-mail: ta-sha77@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-7107-0167>
<http://www.researcherid.com/rid/F-4955-2019>

Mariia VARHATIUK

PhD Student,
Department of Enterprise Economics,
Odessa State Agrarian University, Ukraine

© Vira Lebedieva, Tetiana Shabatura,
Mariia Varhatiuk, 2019

Received: 01.02.2019
Revised: 15.02.2019
Accepted: 27.03.2019
Online publication date: 29.03.2019

This is an Open Access article, distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 license, which permits unrestricted re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Vira Lebedieva (Ukraine)
Tetiana Shabatura (Ukraine)
Mariia Varhatiuk (Ukraine)

IMPERATIVES OF COMPLEMENTARITY OF AGRO- FOOD ENTERPRISES ECONOMIC POTENTIAL IMPLEMENTATION

Abstract

Introduction. Today there are deep economic transformations in Ukraine that necessitate the integration of innovative approaches and methods in the process of implementing the economic potential of agro-food enterprises, in particular the use of an innovative complementary approach.

Purpose. The article aims to uncover the peculiarities of integration and the use of imperative of complementarity in the process of implementing the economic potential of agricultural enterprises.

Results. Significant advantages and perspectives of the imperatives of the complementarity of the sale of agro-food enterprises are revealed in the achievement of the complementary effect, which, unlike the synergetic effect, ensures the development of two independent structure-building blocks of the enterprise's economic potential by using only one of the resource flows, while obtaining a synergistic effect is possible based on the application of various resources. The expediency of using the imperatives of complementarity of the implementation of the economic potential of agro-food enterprises is justified by the linear and hierarchical nature of their integration. Thus, the linear nature of the integration of complementary imperatives reveals signs of interaction and complementarity between the basic elements of structural units of the economic potential of agro-food enterprises, whereas hierarchical character indicates the dominant role of one and complementary role of other basic elements, which ensures achievement of the priority goals of realization of economic potential of the enterprise. Thus, in the process of implementing the economic potential of agro-food enterprises on the basis of complementarity, we should consider the effects of interaction and complementarity of the flow of its structural blocks, the possibilities of their efficient use and the ability to increase competitive advantages that will ensure achievement of the priority goals of realization of the economic potential of the enterprise, namely, maximization market value of business.

Lebedieva, V., Shabatura, T., Varhatiuk, M. (2019). Imperatives of complementarity of agro-food enterprises economic potential implementation. *Economic analysis*, 29 (1), 133-140.

Keywords: complementarity; agro-food enterprises; economic potential; mutual consistency; complementarity; linearity; hierarchy

Вступ

Неоднозначний та складний трансформаційний характер посткризової економіки України диктує нестабільні та динамічні умови функціонування підприємницької ланки в середовищі постійного існування загроз економічної діяльності, що унеможливує забезпечення відповідного рівня розвитку національної економіки. Саме тому реалізація економічного

потенціалу агропродовольчих підприємств вимагає дослідження нових підходів до корінного перетворення системи, його захисних реакцій від деструктивного впливу зовнішніх шоків задля забезпечення стабільного економічного зростання підприємства. Це зумовлює необхідність інтегрування інноваційних підходів та методів у процес реалізації економічного потенціалу вітчизняних агропродовольчих підприємств на засадах комплементарного підходу.

Наукові інтереси видатних вчених, таких, як: О. В. Ареф'єва, Т. В. Харчук [1], О. В. Березін, О. Д. Плотник [2], В. З. Бугай, А. В. Горбунова, Ю. В. Ключова [3], С. О. Котирева, С. Т. Дуба [4] та ін., зосереджені на дослідженні економічного потенціалу як складної економічної системи. Серед них можна відзначити праці, у яких наведено понятійний апарат, структуру економічного потенціалу, оцінку його розміру, наукові підходи до формування та реалізації економічного потенціалу підприємства та деякі інші питання. Проте, незважаючи на вагомість їх наукового досягнення, в зазначених працях відсутні спроби науковців підходити до розгляду комплементарних імперативів реалізації економічного потенціалу агропродовольчих підприємств з позиції формування продовольчої безпеки.

Мета статті

Мета статті полягає в дослідженні наукових підходів до розгляду дефініції «комплементарність», окресленні основних ознак використання комплементарного підходу в економічному розвитку вітчизняних підприємств, обґрунтуванні доцільності інтегрування комплементарних імперативів у процес реалізації економічного потенціалу агропродовольчих підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження

Відповідно до контекстуального розуміння з латинської «*complementum*» перекладається як доповнення, довершення. Спільнокореневе «*compleo*» означає наповнювати, виконувати, завершувати, а споріднене – «*complexion*» – сукупність, систему, зв'язок. «Отже, можна сказати, що йдеться про завершення певного процесу, отримання цілісного результату. Цілісність, для якої насамперед характерне те, що не ціле зумовлюється частинами, а, навпаки, частини залежать від цілого» [5].

Суть комплементарної концепції, на думку М. А. Хвесика, розкривається в забезпеченні стабільності економічного розвитку суб'єктів господарювання в контексті дії інтеграційних факторів на основі виконання комплексу напрямків відносно окреслення фундації розвитку та

пріоритетних бізнес-цілей, а також системи відповідних регуляторних інструментів. Відповідно, на його переконання, мають бути враховані такі складові, як окреслення чинних аспектів управління, які є взаємодоповнювальними [8].

Комплементарний підхід передбачає застосування ресурсів однієї складової певної системи другою її складовою, що орієнтоване на абсолютне використання сукупності можливостей всієї системи задля отримання максимальної імплементації системних напрямків розвитку всієї сукупності складових системи.

Реалізація економічного потенціалу підприємства на засадах комплементарного підходу дає можливість досягнути максимальної імплементації системних напрямків розвитку всієї сукупності його структурних складових. У результаті виникає комплементарний ефект, який, на відміну від синергетичного, забезпечує розвиток двох незалежних структурних складових потенціалу на основі застосування лише одного з активів, у той час, як одержання синергетичного ефекту можливе на основі застосування різних ресурсів [6].

Максимальне досягнення комплементарного ефекту можливе при введенні інтеграційної стратегії, адже підприємство здійснює свою економічну діяльність, вступаючи в економічні відносини з суб'єктами економічної, соціальної та державної площини. Тому сталість економічного розвитку підприємства та адекватність його реакції на постійну дію факторів зовнішнього та внутрішнього бізнес-оточення вимагає пошуку та запровадження інноваційних шляхів розвитку, яким і є комплементарний підхід. Саме формування та реалізація економічного потенціалу підприємства на засадах комплементарного підходу передбачає гармонізацію інтересів зацікавлених сторін, адже, спираючись на різні системи відносин, вони взаємно доповнюють один одного.

Будь-який суб'єкт господарювання має реально оцінювати свою ресурсну комбінацію, враховувати можливості ефективного використання ресурсних потоків та завчасно передбачати ймовірність виникнення відповідних загроз. Шляхом проведення більш ґрунтовної діагностики стану розвитку структурних складових економічного потенціалу підприємства здатні ідентифікувати або навіть скорегувати стратегію реалізації пріоритетних цілей економічного розвитку. Це можливо за рахунок налагодження взаємовигідних відносин з конкурентами, постачальниками, іншими зацікавленими сторонами, що сприятиме підвищенню якості вироблених продуктів та зміцненню ринкових позицій. Така стратегія економічного розвитку сприятиме мінімізації рівня потенційних ризиків і загроз економічній діяльності підприємства, нарощенню його конкурентних переваг на основі перетворення недоліків

www.econa.org.ua

економічного розвитку на його переваги шляхом досягнення комплементарного ефекту при реалізації економічного потенціалу підприємства [7].

Недоліки підходу економічного дарвінізму та теорії п'яти сил конкуренції М. Портера усуває ресурсна концепція економічного розвитку підприємства, розкриваючи відмінності його економічного розвитку через неоднаковість їх ресурсного забезпечення та відмінності можливостей їх ефективного використання. Так, згідно з теорією М. Портера, підприємство як окрема ланка економічної системи функціонує в постійно мінливому бізнес-оточенні самостійно та незалежно від його контрагентів [9-11]. Визначальними недоліками ресурсного та компетентнісного підходів є концентрування уваги тільки на наявних ресурсних можливостях суб'єкта господарювання, що не відповідає практичним аспектам інших суб'єктів господарювання. Отже, в традиційній концепції менеджменту виникає феномен дуалізму, адже:

- по-перше, підприємство розглядається як автономна ланка економічної системи, що функціонує в недиференційованому сталому бізнес-оточенні;
- по-друге, підприємство розглядається як контрольована ланка економічної системи, що функціонує в мінливому бізнес-оточенні.

Спільність зазначених підходів полягає в тому, що підприємство – це окрема ланка економічної системи, а їх розбіжність виявляється при обґрунтуванні розміру його економічного потенціалу та розкритті процесу використання його ресурсів задля максимальної реалізації пріоритетних цілей економічного розвитку.

Таким чином, доведення того, що концепції формування економічного потенціалу підприємств притаманний комплементарний характер, здійснено на основі вивчення його понятійно-категоріального апарату. Проведені дослідження у зазначеному напрямку свідчать про взаємовідповідність розглянутих категорій, що розкриває між ними симбіозний зв'язок та окреслює комплементарну природу економічного потенціалу підприємства, визначає особливості його формування та ключові домінанти реалізації.

Як на наш погляд, у площині формування економічного потенціалу підприємства при наявності відмінних теорій та ідей слід використовувати домінанту доповнення Н. Бора, яка належить до найбільш ґрунтовно опрацьованих філософських та науково-теоретичних концепцій сьогодення. Із зазначеним ідеологічним підходом доцільно порівняти тільки теорію відносності та уявлення про фізичне поле. Зміст домінанти доповнення розкриває накопичені здобутки про реальний світ, згідно з якими тезу й антитезу

доцільно використовувати одночасно, оскільки самостійно не означає адекватно. А пов'язує відмінність їх характеру третій елемент (ознака, характеристика), що має здійснювати функцію ступеня єдності усвідомлення. Використання зазначеної домінанти в економічному розвитку підприємств має певну специфіку, що окреслена таким: суб'єкт пізнання водночас виступатиме і його об'єктом. Враховуючи це, сьогодні застосування в економіці домінанти доповнення Н. Бора є об'єктивно необхідною реальністю [10].

Комплементарна концепція у формуванні економічного потенціалу вітчизняних підприємств визначена об'єктивною логікою результативної взаємодії та функціонування його структурних підсистем і складових. Згідно з комплементарною концепцією використання ресурсних потоків одного структурного блоку економічного потенціалу підприємства з іншим орієнтований на використання можливостей всього потенціалу. Іншими словами, суть комплементарного підходу розкривається через усталений економічний розвиток підприємства в контексті розвитку глобалізаційних дій на основі досягнення пріоритетних цілей економічного розвитку підприємства та запровадженні відповідних інструментів їх реалізації [12].

Отже, комплементарний підхід як сучасний метод економічного розвитку агропродовольчої галузі України ґрунтується на симбіозно-синергетичному взаємозв'язку структурних складових формування та використання економічного потенціалу підприємства задля максимального досягнення цільових напрямків його реалізації.

В академічному колі виокремлено різні підходи до окреслення складових комплементарності. Деякі дослідники наголошують на тому, що складові зазвичай є взаємодоповнювальними та взаємодіючими, що і сприяє більш дієвому та результативному функціонуванню системи. Іншими словами, за цим підходом, складові є між собою рівнозначними. Також існують наукові погляди, відповідно до яких серед елементів комплементарності вирізняють ключову складову, що доповнюється за рахунок ще одної, і, як наслідок, зростає результативність функціонування всієї системи [5-7]. У цьому разі варто сказати про домінування однієї із складових системи та нерівноправність іншої. За цим підходом, ключова складова здатна функціонувати автономно, проте не з такою ефективністю, як у зв'язку із іншою доповнювальною складовою.

Звертаючи увагу на стратегічне значення розвитку агропродовольчого сектору для національної економіки, аналізуючи методичний інструментарій економічного регулювання підприємницького сектору, вважаємо, що

неупередженим і раціональним є інтегрування принципів комплементарної концепції в процес формування та реалізації економічного потенціалу вітчизняних агропродовольчих підприємств, що визначено взаємодоповнюваністю його структуротвірними складовими в процесі досягнення пріоритетних ідей економічного розвитку підприємства.

Слід виокремити наступні два підходи при дослідженні феномену комплементарності:

- лінійний, відповідно до якого структурним складовим економічного потенціалу підприємства притаманна взаємозалежність та взаємодоповнюваність, що і визначає їх комплементарну ознаку;
- ієрархічний, відповідно до якого одна із структурних складових економічного потенціалу підприємства здійснює домінуючу функцію, тоді як решта – доповнювальну, що забезпечує максимальне досягнення пріоритетних цілей його реалізації [5].

На основі ієрархічного підходу означимо зміст комплементарної концепції для взаємоузгодженого формування та реалізації економічного потенціалу агропродовольчих підприємств, взаємозалежність функціонування яких зумовлена наступними факторами: по-перше, неспроможність забезпечити реалізацію економічного потенціалу підприємства за рахунок розвитку лише однієї його структурної складової; по-друге, об'єктивне існування структурних складових економічного потенціалу підприємства, що здатні ефективно функціонувати тільки на умовах взаємодоповнюваності та вимагають відповідного механізму управління.

Комплементарність економічного розвитку підприємства – це система напрямків, дотримання яких забезпечує реалізацію його економічного потенціалу, із урахуванням ключових відмінностей між функціонуванням його базових елементів структуротвірних блоків.

Як на нашу думку, величина базових елементів структуроутворюючих блоків економічного потенціалу підприємства та рівень їх дії є нееквівалентними, проте кожен з них є необхідним, оскільки впливає на кінцевий результат реалізації економічного потенціалу підприємства. Варто зауважити, що базові елементи структуротвірних блоків економічного потенціалу підприємства підлягають синергічному закону взаємодії, що здатне суттєво употужнити

або, навпаки, послабити економічний потенціал підприємства, продукуючи тим самим його нові якісні критерії. Узагальнений ефект від дії базових елементів структуротвірних блоків економічного потенціалу підприємства не лише здатний, а й має перевищувати розмір кінцевих ефектів від використання окремо кожного із них, чи послабити їх, визначаючи позитивний або негативний результат їх синергічної взаємодії. Такий результат взаємодії зумовлений тим, що адекватно принципам цілісності внаслідок взаємодії всіх структурних елементів системи генеруються принципово нові якості, що притаманні всій системі, а не окремому її елементу.

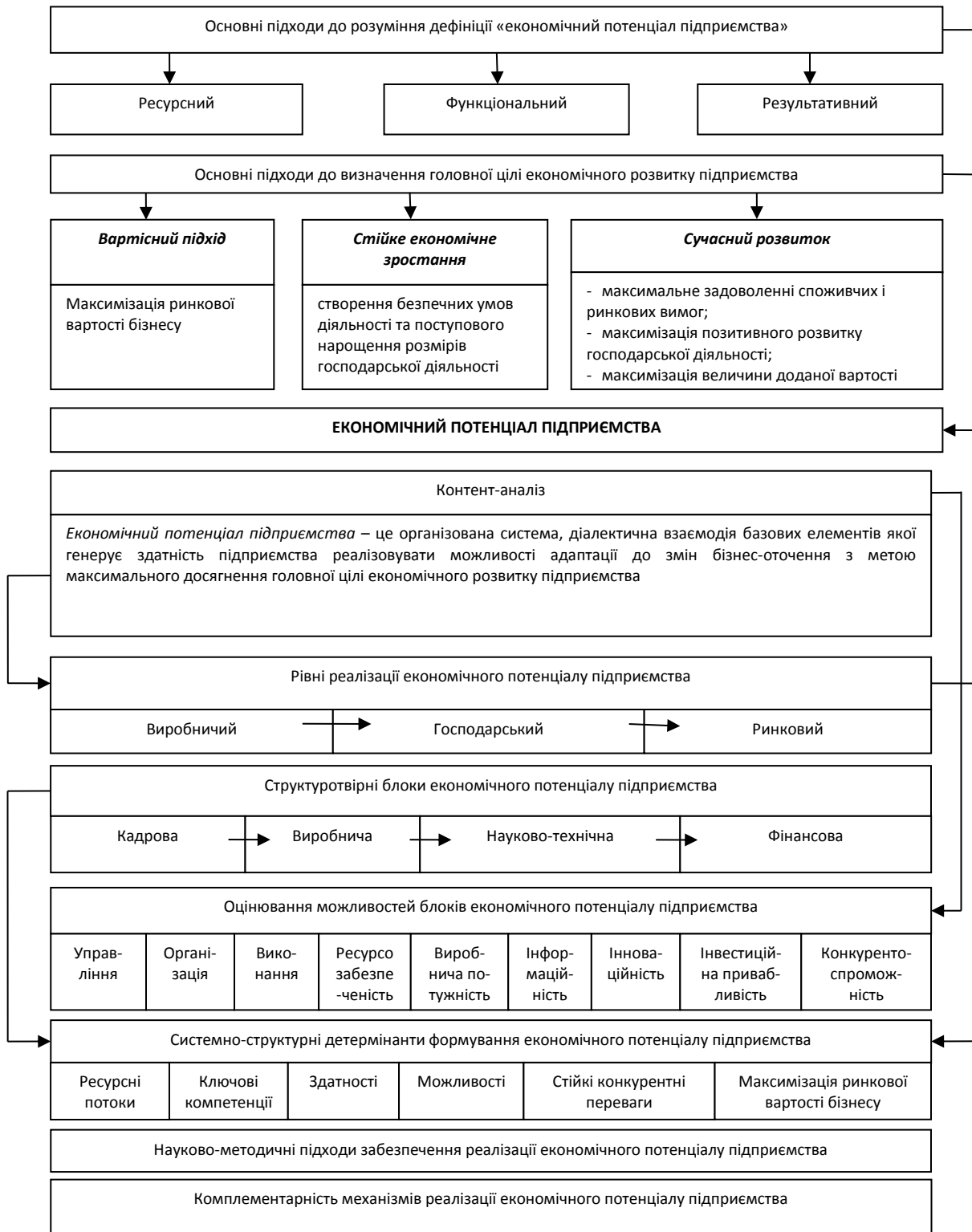
Відповідно до закону синергії будь-якій економічній системі притаманна певна сукупність структуротвірних елементів, за взаємодією яких сукупний потенціал цієї системи або суттєво переважає просту величину потенціалів окремих структуротвірних елементів системи, або буде значно меншим.

Загалом соціально-економічну складову механізму реалізації економічного потенціалу підприємства слід розглядати як систему соціально відповідальних заходів підприємства перед зацікавленими сторонами здійснення економічного процесу з використанням відповідних форм, доміант, методів й інструментів у процесі реалізації соціально відповідальних напрямків з метою максимального досягнення пріоритетних ідей економічного розвитку підприємства.

Для реалізації мотиваційного елементу механізму управління потенціалом підприємства потрібно створити умови для усвідомлення персоналом необхідності пошуку шляхів для задоволення потреби, стримування або ігнорування її.

Отже, у процесі формування економічного потенціалу підприємства на засадах комплементарності мають бути враховані ефекти від взаємодії та взаємодоповнення ресурсних потоків його структурних блоків, можливості їх ефективного використання та створення здатностей нарощувати конкурентні переваги, що забезпечить досягнення пріоритетних цілей реалізації економічного потенціалу підприємства, а саме максимізацію ринкової вартості бізнесу.

Враховуючи вищезазначене, ми пропонуємо структурно-логічну схему концепції формування економічного потенціалу підприємства на засадах комплементарності (рис. 1).

Рис. 1. Структурно-логічна схема концепції реалізації економічного потенціалу підприємства на засадах комплементарності*

*Розроблено і запропоновано авторами.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Доцільність використання імперативів комплементарності реалізації економічного потенціалу агропродовольчих підприємства обґрунтована лінійним та ієрархічним характером

їх інтегрування. Так лінійний характер інтегрування комплементарних імперативів розкриває ознаки взаємодії та взаємодоповнення базових елементів структуротвірних блоків економічного потенціалу агропродовольчих підприємств, а ієрархічний

www.econa.org.ua

характер означає домінуючу роль одного та доповнювальну роль інших базових елементів, що забезпечує досягнення пріоритетних цілей реалізації економічного потенціалу підприємства.

Поряд з цим, спираючись на засади лінійного та ієрархічного підходів, аргументовано доцільність інтегрування комплементарних імперативів у процес формування економічного потенціалу підприємства як системи різнопланових заходів,

реалізація яких передбачає забезпечення його благоприємним бізнес-оточенням шляхом урахування лінійних та ієрархічних зв'язків комплементарності із зацікавленими сторонами економічного розвитку підприємства та дає можливість розраховувати на досягнення синергетичних ефектів від гармонійності та взаємоузгодженості їх економічних інтересів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ареф'єва О. В., Харчук Т. В. Економічні засади формування потенціалу підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. №7. С. 71–76.
2. Березін О. В., Плотник О. Д. Економічний потенціал аграрних підприємств: механізми формування та розвитку. Полтава: Інтер Графіка, 2012. 221 с.
3. Бугай В. З., Горбунова А. В., Ключева Ю. В. Теоретичні основи формування потенціалу підприємства. *Вісник Запорізького національного університету*. 2011. №1. С. 27–33.
4. Котирева С. О., Дуба С. Т. Сутність та особливості управління економічним потенціалом підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2007. Вип. 17.1. С. 234–239.
5. Липов В. В. Інституційна комплементарність: від моделі ринкової економіки до концепції множинності варіантів капіталізму. *Економічна теорія*. 2010. № 2. С. 47–60.
6. Півевич Д. С. Сутність комплементарної інвестиційної політики держави. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету*. URL: <http://vistnic.stu.cn.ua/index.pl?task=arcl&j=31&id=16>.
7. Сухай О. Є., Яремко І. І. Концептуальні підходи до формування й управління потенціалом підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2009. Вип. 19.9. С. 233–238.
8. Хвесик М. А., Сундук А. М. Управління розвитком національної економіки в контексті дії глобальних процесів. *Економіка України*. 2013. №3 (616). С. 4–15.
9. Gryshova I. Yu., Shestakovska T. L., Glushko O. V. The economic measurement of convergence of institutional impact on the sustainability of development. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2017. № 4. С. 75–80.
10. Gryshova I. Ju., Yanchuk A. O., Shestakovska T. L. The mechanism for implementing the functions of consumerism in market conditions. *Науковий вісник Полісся*. - 2016. - № 1 (9). ч. 1. С. 93–101.
11. Gryshova I., Negodenko S., Shestakovska T. The methodological principles of determining the level of performance of the functions of consumerism. *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 3 (11). Ч. 1. С. 62–67.
12. Shabaturova T. S., Kravchuk A. A., Hnatieva T. M. Model of economic development enterprise in the context of European integration. *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 3 (11). Ч. 2. С. 89–94.

REFERENCES

1. Arefieva, O. V., & Kharchuk, T. V. (2008). *Ekonomiczni zasady formuvannia potentsialu pidpriemstva* [Economic principles of enterprise potential formation]. *Aktual'ni problemy ekonomiky – Actual problems of the economy*, 7, 71-76 [in Ukrainian].
2. Berezin, O. V., & Plotnik, O. D. (2012). *Ekonomicznyj potentsial ahrarnykh pidpriemstv: mekhanizmy formuvannia ta rozvytku*. [Economic potential of agrarian enterprises: mechanisms of formation and development]. Poltava: Inter Hrafika. [in Ukrainian].
3. Bugai, V. Z., & Gorbunova, A. V., & Klyueva, Yu.V. (2011). *Teoretichni osnovy formuvannia potentsialu pidpriemstva* [Theoretical basis of formation of enterprise potential]. *Visnyk Zaporiz'koho natsional'noho universytetu – Bulletin of the Zaporizhzhya National University*, 1, 27-33. [in Ukrainian].
4. Kotireva, S. O., & Duba, S. T. (2007). *Sutnist' ta osoblyvosti upravlinnia ekonomichnym potentsialom pidpriemstva*. [Essence and features of economic potential management of the enterprise]. *Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy – Scientific herald of NLTU of Ukraine*, 17.1, 234-239. [in Ukrainian].
5. Lipov, V. V. (2010). *Instyutynna komplementarnist': vid modeli rynkovoї ekonomiky do kontseptsii mnozhynnosti variantiv kapitalizmu*. [Institutional compatibility: interim models of economy to the concept of multiplicity of variants of capitalism]. *Ekonomiczna teoriia*. № 2, 47-60. [in Ukrainian].
6. Pilevich, D. S. (n.d.). *Sutnist' komplementarnoi investytsijnoi polityky derzhavy* [The essence of the complementary investment policy of the state.]. *Visnyk Chernihiv'skoho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu – Bulletin of the Chernihiv State Technological University*. Retrieved from: <http://vistnic.stu.cn.ua/index.pl?task=arcl&j=31&id=16> [in Ukrainian].

www.econa.org.ua

7. Sukhay, O. Ye., & Yaremko, I. I. (2009). Kontseptual'ni pidkhody do formuvannia j upravlinnia potentsialom pidpriemstva. [Conceptual approaches to the formation and management of enterprise potential]. *Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy – Scientific herald of NLTU of Ukraine*, 19.9, 233-238. [in Ukrainian].
8. Khvesik, M. A., & Sunduk, A. M. (2013). Upravlinnia rozvytkom natsional'noi ekonomiky v konteksti dii hlobal'nykh protsesiv [Management of the development of the national economy in the context of the actions of global processes]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 3 (616), 4-15 [in Ukrainian].
9. Gryshova, I., & Shestakovska, T., & Glushko, O. (2017). The economic measurement of convergence of institutional impact on the sustainability of development. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verhovnoji Rady Ukrainy – Scientific notes of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 4. [in Ukrainian].
10. Gryshova, I. Ju., & Yanchuk, A.O., & Shestakovska, T. L. (2016). The mechanism for implementing the functions of consumerism in market conditions. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verhovnoji Rady Ukrainy – Scientific notes of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine*, (9). 1. [in Ukrainian].
11. Gryshova, I. Ju., & Negodenko, V. S., & Shestakovska T. L. (2017). The methodological principles of determining the level of performance of the functions of consumerism. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verhovnoji Rady Ukrainy – Scientific notes of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 3. 1. [in Ukrainian].
12. Shabatara, T. S., & Kravchuk, A. A., & Hnatieva, T. M. (2017). Model of economic development enterprise in the context of European integration. *Naukovyj visnyk Polissia – Scientific bulletin of Polissya*, 3 (2) [in Ukrainian].